

ta, vaikka esiintyessään yhdessä esimerkiksi Moskovon duuman vaaleissa vuonna 2005 koalitio sai yli kymmenen prosenttia äänistä. Vuoden 2007 vastaavissa vaaleissa yhteisen esiintymisen esteeksi muodostui Tšubais, joka vetäytyi viime hetkellä hankkeesta; suhteet Putiniin oli säilytettävä.

Jablokon johtajan Javlinskin kanssa ei päästy yhteisymmärrykseen Kasjanovin liittymisestä tähän ryhmittymään; yhta huonosti päättyi yritys koota oppositiovoimat Toinen Venäjä -liikkeeseen, jossa olivat mukana mm. tunnetut opposition edustajat Garri Kasparov ja Georgi Satarov. Vaikka liike rakennettiin demokraattisille ja perustuslaillisille lähtökohdille, siitä ei ollut opposition yhdistäjäksi, mihin eräänä syynä oli erimielisyys nationalistien ja toisaalta äärivasemmiston osallistumisesta siihen.

Lopullisesti *Toinen Venäjä* hajosi erimielisyyksiin valmistauduttaessa vuoden 2008 presidentinvaaleihin – yhteisestä ehdokkaasta ei voitu sopia. Kasjanov ei salaa, että hän kaavaili itseään Putinin vastaehdokkaaksi; oli ainakin yritettävä asettua vastustamaan Kasjanovin ”röyhkeäksi” luonnehtimaa näytelmää Putinin seuraajan valitsemiseksi. Kasjanov suljettiin kuitenkin pois ehdokasasettelusta väärennettyihin kannatusluetteloihin viitaten. Hän kiistää väitteet väärennöksistä: yli kahdesta miljoonasta nimi-kirjoituksesta vain 213 jouduttiin hylkäämään aidosti. Kasjanovin mukaan keskusvaalilautakunnan puheenjohtaja Tšurov oli myöhemmin tunnustanut, että häntä oli painostettu Kremlistä.

Mistä pääministeri Kasjanov tullaan muistamaan? Varmaankin kansainvälisenä neuvottelijana maan johtamisesta pois pysyväksi luonnehditusta kriisistä sekä tiettyistä uudistuksista. Kasjanov oli ainoa Putinin työtovereista, joka rohkeni ryhtyä avoimesti hänen vastustajakseen.

Kirjasta jää kaipaamaan syvällisempää analyysyä oppositiotoiminnan edellytyksistä ja vaatimuksista Venäjällä – ovathan Kasjanovin selostamat toimet marsseineen ja mielenosoituksiin toistaiseksi jääneet tehottomiksi. Jos mielenosoitusliike laajenee ja syvenee olennaisella tavalla, on tilanne luonnollisesti jo toinen. Eräs yhdysvaltalainen tutkija katsoo tämän ”huoles-

tuneen yleisön” jo edustavan Venäjän nykyolosuhteissa aitoa oppositiota ja sen järjestäytyessä varteenotettavaa poliittista voimaa. Esitelmöidessään Helsingissä syksyllä 2009 Kasjanov näki keskeiseksi toimintatavaksi hallitsevaan eliittiin kohdistettavan jatkuvan painostuksen – niin kotimaisen kuin muista maista tulevan.

Taisto Tolvanen

Medvedev Putinin varjossa?

Taisto Tolvanen: *Medvedev ja Putinin varjo*. Helsinki: Minerva, 2010. 328 s.

Kirjan kirjoittaja FL Taisto Tolvanen on toiminut pitkään erilaisissa tehtävissä Ulkoministeriössä, viimeksi Suomen suurlähettiläänä Liettuassa ja Bulgariassa. Tolvasen erityisenä kiinnostuksen kohteena on ollut Neuvostoliitto ja Venäjä. Kirjoittajalla on pitkä käytännön kokemus kansainvälisestä politiikasta, mikä lisää lukijan odotuksia, aivan samoin kuin kirjan takakannen mainoslause: ”Mitä jokaisen suomalaisen pitäisi tietää nyky-Venäjästä ja sen johtajista”. Hämmästyttävää kyllä, hieman kulunut mainoslause pitää paikkansa. Taisto Tolvasen kirja *Medvedev ja Putinin varjo* on tuhti tietopaketti Venäjän tämänhetkisistä johtajista, presidentti Dmitri Medvedevistä ja pääministeri Vladimir Putinista sekä heidän johtamastaan valtiosta. Tämän kirjan luettuaan lukijalla on käsitys nyky-Venäjästä ja sen johtajista.

Kirja *Medvedev ja Putinin varjo* on nimensä mukaisesti kuvaus presidentti Medvedevin ja pääministeri Putinin Venäjästä sekä näiden kahden politiikan johtohahmon keskinäisestä suhteesta. Tekijä itse määrittelee kirjansa presidentti Medvedevin henkilökuvaksi, joka seuraa presidentin

ajattelua ja toimintaa. Teema on tavattoman kiinnostava, sillä näiden kahden johtajan keskinäinen suhde on poikkeuksellinen. Venäjän historiassa on ollut erilaisia vallan ”tandemeita”, mutta aivan vastaavaa ei löydy sen koommin Venäjän keisarikunnan kuin Neuvostoliitonkaan ajoilta. Kirjan teema on siten paitsi mitä kiinnostavin, myös mitä ajankohtaisin. Venäjällä järjestetään presidentinvaalit vuonna 2012, eikä tietoa presidenttiehdokkaista vielä ole: kummasta tulee seuraava presidentti vai tuleeko kummastakaan? Tolvanen lähtee siitä varsin yleisestä otaksumasta, että presidentti Medvedev on eräänlainen välikauden presidentti kunnes Putin voi palata – perustuslain kirjainta kunnioittaen – Venäjän presidentiksi. Keskeinen kysymys kirjassa onkin se, onko presidentti Medvedevin kausi todellakin vakavasti otettava vaihe vai pelkkä välttämätön välivaihe Putinin presidenttikausien välillä. Tolvanen osoittaa monin esimerkein, kuinka ongelmallista on antaa selkeää vastausta ko. kysymykseen.

Mistä Medvedevin presidenttikaudessa on kysymys – kuinka itsenäistä ja omintatakeista politiikkaa Medvedev toteuttaa ja millaiset tavoitteet hänellä on? Vain vähän aikaa sitten julkisuuteen tuli tieto, että Putin oli ilmaissut aikeensa pysyä vallan keskiössä

myös tulevaisuudessa. Mitä tuo käytännössä tarkoittaa? Onko valan keskiö Putinille presidenttiys vai pääministeriys ja mikä rooli tässä kuviossa on Medvedevillä? Tolvanen tuo ansiokkaasti esiin tämän tilanteen analysoinnin haasteet. Vastausta joudumme odottamaan kenties vuoteen 2012 saakka. Venäjän tapauksen kiehtovuus onkin juuri tässä: mikään ole lopulta varmaa ennen kuin se on toteutunut. Tämän osoitti mainiosti jo Dmitri Medvedevin tie presidentiksi.

Oli presidentti Medvedevin kaudessa alun perin kysymys mistä tahansa, Georgian sota ja ennen kaikkea maailmanlaajuinen talouskriisi muuttivat tilanteen. Presidentti joutui ottamaan kantaa entistä tiukemmin kriisitilanteissa ja osin myös kritisomaan pääministerin toimia. Talouskriisin hoito on nostanut presidentti Medvedevin politiikassa esiin itsenäisemmän linjan, mikä on osaltaan vaikeuttanut tulevan kehityksen arviointia – onko kyseessä kenties todellinen kilpailutilanne? Kirja on tuore, se tulee analysissään vuoden 2010 puolelle, joten sen elinkaarta on vielä jäljellä. On vaikeaa välttää kiusausta pohtia sitä, kuinka viime kesän massiiviset metsäpalot vaikuttivat presidentti-pääministeri-tandemin keskinäisiin suhteisiin. Metsäpalojen sammuttamiseen liittyvissä ongelmissa Putin otti aktiivisen ratkaisijan roolin presidentin jäädessä taka-alalle. Kertovatko tämä seikka ja Putinin viimeaikaiset kommentit muuttuneesta tilanteesta? Venäjän sisäiseen vakauteen liittyvät kysymykset ovat keskeisessä roolissa niin ulko- kuin sisäpolitiikkaan vaikuttavissa asioissa. Yhtenäinen Venäjä -puolue ei välttämättä ole jatkossa yhtä itsestään selvä voittaja. Tästä oiva varoitus oli edellisten, myös protestivaaleiksi nimitettyjen, aluevaalien tulos. Venäjän kansan mielipide sekä uuden internet-sukupolven

vaikutus yleiseen mielipiteeseen jäävät nähtäväksi. Myöskään talouskriisistä Venäjällä on tuskin vielä sanottu viimeistä sanaa.

Kirja on yksinkertaisesti ilmaistuna hyvä. Lukija saa tuhdin paketin punnittua tietoa Venäjän lähihistoriasta. Kyseessä on todellinen lähihistoria, eli kirjan tapahtumat ovat juuri muuttuneet tai muuttumassa journalismista historiaksi. Teemaan liittyvät yksityiskohdat esiintyvät edelleenkin lehtien sivuilla, jolloin lukija pystyy paikantamaan kirjasta lukemansa käynnissä oleviin prosesseihin. Tapahtumista on kuitenkin siinä määrin aikaa, että lukijalla on niihin jo etäisyyttä. Tekijä ei määrittele itseään tutkijaksi, vaan korostaa kirjansa olevan enemmän selostava kuin analyysoiva ja jatkaa, ettei kirja tähtää tutkimukseksi nyky-Venäjstä. Tätä korostaakseen tekijä on jättänyt kirjasta pois lähdeviitteet sekä tutkimukselle ominaisen teorian pureutuvan johdanto-osion. Tämä on oikeastaan harmi, sillä aineksia olisi kyllä huomattavasti haastavampaankin tavoitteeseen. Kirja todellakin selostaa tapahtumat, mutta tekijältä on turha vaatimattomuutta väheksyä kirjan analyyttisyyttä.

Tolvasen esitystapa on selostavuudessaan erittäin onnistunut analyysi Venäjän nykypolitiikasta, ja teos tarjoaa lukijalleen selkeän ja perustellun käsityksen asioiden kulusta. Tapahtumia ei vain selosteta, vaan ne paketoidaan selkeisiin kokonaisuuksiin ja analysoidaan lukijaa varten – seikka, joka tietokirjoissa ja tutkimuksissa valitettavan usein unohtuu. Viitteiden puuttuminen on lopputuloksen kannalta sekä vahvuus että ongelma. Lähdeviitteitä ei lisätä tutkimukseen pelkästään tuomaan uskottavuutta, vaan auttamaan lukijaa arvioimaan tietoa ja mahdollisesti pääsemään käytettyjen lähteiden avulla laajentamaan omaa tietomääräänsä. Tämä on erittäin tärkeää

esimerkiksi opiskelijoille ja alkuvaiheessa oleville tutkijoille, jotka kartuttavat vielä yleistietoaan. Tässä suhteessa lähdeviitteet toisivat merkittävää lisäarvoa ainakin osalle lukijakuntaa. Tolvasen pitkä ura Ulkoministeriössä ja vankka kokemus ovat varmasti vaikuttaneet aineistojen valintaan. Tieto siitä, millainen aineisto on vakavasti otettavaa, ja miten aineistoja kannattaa lukea, olisi kyllä arvoinen opiskelijoille ja jo varttuneemmillekin tutkijoille. Jos lähdeapparaatin puuttuminen onkin tässä suhteessa ongelma, niin etu se on puolestaan siinä mielessä, että tekijä on voinut rakentaa oman tarinansa ilman kankeita viittauskäytäntöjä. Tästä seuraa se, että kirja on erittäin hyvin kirjoitettu, tarina etenee johdonmukaisesti ja jouhevasti. Toistoa on vain loppuosassa, mutta sekään ei ole häiritsevää.

Lähdeviitteiden puuttumisen voi korvata hyvin järjestetyllä lähdeluettelolla. *Medvedev ja Putinin varjo* -teoksen lopusta löytyy parisivuinen Kirjallisuutta-osio, joka sisältää 11 pääosin venäjän- ja englanninkielistä suhteellisen tuoretta kirjaa bibliografisine tietoineen, painottuen kansainvälisen politiikan analyysiin Venäjstä. Lyhyen kirjallisuusluettelon alla on vielä lyhyempi maininta muusta aineistosta, joka sisältää venäläisen ja läntisen lehdistön, ulkopoliittisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten tutkimuslaitosten julkaisut sekä asiaan liittyvät (presidentin, pääministerin ja muiden poliitikkojen) internet-sivut. Kirjan kannalta kenties merkittävin aineisto jätetään kovin vähäiselle huomiolle. Tämä lyhyt maininta nimittäin sisältää erittäin olennaisen tiedon kirjan uskottavuuden kannalta: tekijä on perehtynyt ajankohtaiseen ja monipuoliseen aineistoon selostuksensa kohteesta. Tällaisen aineiston haltuunotto vaatii paitsi kielitaitoa, myös ymmärrystä siitä, mikä on olennaista ja mikä

ei. Juuri tämänkaltaisen aineiston selkeä kuvaaminen olisi tärkeää opiskelijoiden kannalta, vaikei sitä yksilöitäisikään lähdeviitteiden tasolla. Opettajana pidän selkeän lähdeluettelon puuttumista erittäin harmillisena, erityisesti kun kyseessä on muuten erittäin hyvä kirja.

Tervehdin ilolla sitä, että kirjoittaja antaa kohteensa puhua

ja analysoi kohdettaan sen läh-
tökohdista käsin. Lopputulos on lukukokemuksen kannalta erittäin onnistunut. Edellä olevaan perustaan Taisto Tolvasen kirjaa voi lämpimästi suositella hyvin kirjoitettuna yleisteoksena kaikille, jotka ovat kiinnostuneita Venäjän poliittisesta kehityksestä presidentti Medvedevin kaudella.

Sari Autio-Sarasma

Venäjän median tutkimuksesta ja kehityksestä

Perspectives to the Media in Russia: "Western" Interests and Russian Developments. Ed. Elena Vartanova, Hannu Nieminen & Minna-Mari Salminen. Helsinki: Aleksanteri Institute, 2009.

Perspectives to the Media in Russia: "Western" Interests and Russian Developments on terve-
tullut lisä nyky-Venäjän mediaa käsittelevään kirjallisuuteen. Kirja jakautuu kahteen osaan, joista ensimmäisessä käsitellään ns. länsimaista eli Venäjän ulkopuolella tehtyä tutkimusta ja asiantuntijoiden näkemyksiä Venäjän mediasta ja toisessa venäläiset tutkijat esittelevät mediamarkkinoiden nykytilaa. Teos päättyy Jelena Vartanovan yhteenvedoon, jossa korostetaan markkinoiden ja teknologian vaikutusta median muutokseen.

Hannu Nieminen jakaa Venäjän mediaa käsittelevät tutkimustraditiot kahteen pääsuuntaukseen, yhteneväisyyksiä muihin maihin korostavaan ja Venäjän erilaisuutta korostavaan. Minna-Mari Salmisen artikkelin mukaan länsimainen tutkimuskirjallisuus on käsitellyt etenkin ilmaisunvapautta, median ja vaalien yhteyttä ja toimittajien ammatin kehitystä ja muutosta. Akateemista tutkimusta Venäjän internetistä ja mainonnasta on hyvin vähän. Vartanovan mukaan venäläinen mediatutkimus puolestaan on

paljolti yhtä normatiivista ja keskittynyt median ja politiikan suhteeseen. Salmisen mainitsemia puutteita päästään paikkaamaan jo tässä kirjassa, jonka useassa luvussa käsitellään internetin käyttäjämääriä ja käyttötarkoituksia. Tämän lisäksi Ilja Stetškin tarkastelee journalistien rooleja internet-julkaisuissa. Myös mainontaa käsitellään useassa kohdin kirjaa.

Salmisen haastattelemat länsimaiset asiantuntijat kertovat ajatuksiaan Venäjän median käännöskohdista sekä arvioitaan sen nykytilasta ja tulevaisuudesta. Angloamerikkalaisten näkemyksissä korostuu perinteinen itä-länsi -vastakkainasettelu ja moralistisuus, ja he näkevät Venäjän median olevan 2000-luvun alkuvuosina samankaltainen kuin 1990-luvulla. Suomalaisen tiedot Venäjältä ovat Salmisen mukaan pragmaattisempia ja päivitetym-
piä. Yhteistä haastatelluille on, että mediaa tarkastellaan usein poliittisen kehityksen valossa. Myös haastateltavien osajoukot sujahtavat Niemisen kah-tiajakoon yhteneväisyyksien tai eroavaisuuksien korostamisen perusteella: angloamerikkalaiset asiantuntijat ja toisaalta talouden ja hallinnon alan toimijat korostavat Venäjän vertailtavuutta muihin maihin yleisten kriteerien perusteella, kun taas suomalaiset asiantuntijat ja toisaalta journalis-min ja politiikan toimijat katsovat

Venäjän mediaa ikään kuin sisältä
pään yrittämättä liittää sitä suo-
raan valmiisiin malleihin.

Olga Hvostunova ja Jekaterina Voinova ovat tehneet haastatteluo-
suuden venäläisten asiantuntijoi-
den kanssa. Olisi ollut erityisen
kiinnostavaa lukea myös analyysi
näiden ja Salmisen haastattelujen
yhteydessä esiin tulleiden näke-
myksien yhteneväisyyksistä ja
eroista. Haastatellut venäläiset
toimittajat ja median tuntijat
arvioivat esimerkiksi tiedotus-
välineitä poliittisen keskustelun
areenana. Vaikka kriittinen kes-
kustelu on television pääkana-
villa vähäistä, sitä kuitenkin
käydään joissakin laatulehdissä,
Eho Moskvyy -radiokanavalla,
television kulttuurikanavalla ja
akateemisissa aikakauslehdissä
sekä tietenkin lukuissilla internet-
palstoilla. Median suurimmiksi
ongelmiksi asiantuntijat arvioivat
valtion ylivalloituksen julkisuudessa,
viitteellistymisen, kansalaisten
heikon luottamuksen mediaan,
itsesensuurin ja toimittajien am-
mattimaisuuden alhaisuuden.

Venäläiset tutkijat käsittelevät
kirjassa Venäjän median nykytilaa
useista näkökulmista ja esittelevät
samalla venäjänkielisiä mediaa
käsitteleviä tiedonlähteitä. Tämän
hetken trendejä ovat muun muas-
sa alueellisen median vahvistumi-
nen sekä viestintien määrän kasvu
ja toisaalta yleisön jakautuminen
entistä pienempiin segmentteihin.
Internetiä käyttää noin kolmannes
kansasta.

Joitakin osuuksia vaivaa teks-
tin luettelomaisuus. Tätä olisi
vaikkapa Anna Tšuksejevan Je-
katerinburgin lehtiä käsittelevässä
artikkelissa helpottanut julkai-
sujen ilmestymistietojen koko-
aminen taulukoihin. Tšuksejeva
vertailee sanomalehtien ja aika-
kauslehtien nimikkeiden määriä
eri aikakausina, mihin hän myös
perustaa väitteen, jonka mukaan
nykypäivän Jekaterinburgissa
aikakauslehdet dominoivat ja
sanomalehdillä on vain 16 pro-